

COL·LECCIÓ DEL MUSEU D'ART DE GIRONA. FOTO PEP CABALLE

La ciutat de la il·lusió. Prudenci Bertrana i Girona

Un recorregut per la importància de la ciutat en la vida i l'obra de l'escriptor

Prudenci Bertrana viu a Girona els anys clau del seu creixement personal i artístic, alimentat per l'efervescència cultural de la ciutat els primers anys de segle xx. Girona, escenari literari d'obres cabdals de l'escriptor, pren una rellevància especial en la reconstrucció literària que fa del propi passat, en la qual apareix com l'equilibri perfecte entre la ingenuïtat d'infantesa associada amb la natura i la vida cruel a la gran ciutat, Barcelona.

GLÒRIA GRANELL > TEXT

>> Nit de lluna a Girona de Prudenci Bertrana, 1917.

Prudenci Bertrana neix a Torreda i mor a Barcelona, però passa a Girona la infància i joventut, els anys clau en la seva formació com a persona i com a artista. El 1873 la família Bertrana s'instal·la a la plaça de la Rodona de Santa Eugènia, i, en casar-se, Prudenci i la seva esposa estableixen residència primer al carrer Hortes, després a la Pujada de Sant Martí i posteriorment al carrer Nou, al barri del Mercadal, escenari de la seva novel·la *Violeta*. De nen i de jove es mou entre Girona, on passa els hiverns, i el mas Aspriu de l'Esparrà, prop de Santa Coloma de Farners, on a l'estiu viu l'íntim lligam amb la natura que formarà part per sempre del seu ADN.

La ciutat de la il·lusió

A la Girona de finals de segle XIX descobreix que li agrada pintar, i més tard que li agrada escriure. Obre una acadèmia de dibuix, és professor de l'Escola Municipal d'Art, fa nombrosos retrats per encàrrec i exposa els

paisatges que pinta *à plein air*, a vegades en companyia de Santiago Rusiñol. Passada la trentena, la necessitat d'escriure li permet descobrir una vocació que es convertirà en la professió que no havia trobat encara, i els seus textos són presents a la premsa local i nacional des de ben aviat. Girona és el bressol de les seves experiències artístiques, i no per casualitat: són anys de renovació i entusiasme culturals que viu a primera línia de joc amb companys com Montsalvatje, Rahola, Palol, Masó i els germans Viver. Junts creen els Jocs Florals en llengua catalana, que substituiran el certamen del Círculo Literario, publiquen revistes literàries i organitzen tota mena d'actes amb la idea d'obrir culturalment la ciutat amb Europa com a mirall. Això sí, la Girona estàtica que s'aferra al XIX no els ho posa fàcil i pot convertir-se en un perill, com adverteix Bertrana al conte «Mòmies» (1905).

Efectivament, determinats sectors els critiquen durament quan publica *Josafat*, i busquen la primera ocasió per fer-li pa-

Girona és el bressol de les seves experiències artístiques, i no per casualitat: són anys de renovació i entusiasme culturals que viu a primera línia de joc

AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONTS CARLES RAHOLA

gar haver-se passat de la ratlla en escriure *La locura de Álvarez de Castro* amb Dídac Ruíz. L'ocasió arriba el 1911, quan en dirigir la revista *Ciudadanía* és empresonat per publicar un article aparegut prèviament a *Vida socialista* de Madrid sense cap conseqüència.

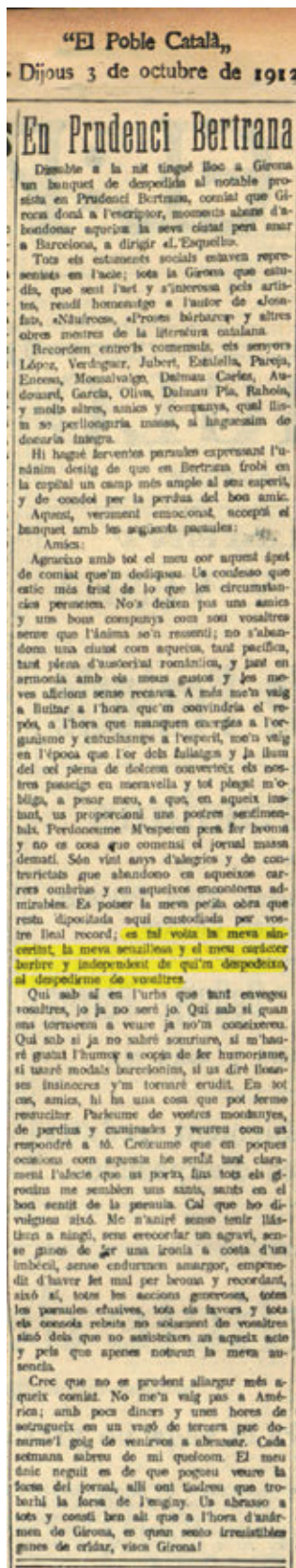
Bertrana marxa a Barcelona el 1912 gràcies a l'oferta que li fa l'editor Antoni López, però té sempre present la seva vida a Girona, vinculada a l'amistat i la creació. Ho comenta, per posar un exemple, en una carta escrita a Rahola el 1933: «M'han dit que evocàveu aquells temps venturosos que vagàvem junts pels carrers de la vella Girona bescanviant il·lusions i llegint-nos constantment els nostres assaigs literaris a la llum d'un fanal (...). Jo mai he deixat de recordar aquella època. Érem purs i ingenus com mai hauríem hagut de deixar de ser-ho». El pes de Girona es palpa també en la seva obra. A part de *Violeta* i *Josafat*, la ciutat és escenari literari de *Tieta Claudina* (1929) i d'*El vagabund* (1933).

La ciutat de l'equilibri

La trilogia autobiogràfica novel·lada *Entre la terra i els núvols* està formada per *L'hereu* (1931), que és un cant a la natura dels estius d'infància viscuts a l'Esparra; *El vagabund* (1933), que explora minuciosament el rastre d'aquesta Girona artística, i *L'impenitent* (publicada pòstumament el 1948), que ens situa en la maduresa solitària i trista a Barcelona. El conjunt dibuixa un repàs vital, passat pel sedàs del temps i de la intenció amb què vol ser recordat, en el qual Bertrana utilitza Girona com a material literari que representa un aollidor equilibri entre l'alegria naïf de la natura i l'individualisme cruel de la gran ciutat. També simbolitza el desplegament del Bertrana artísticament més autèntic i pur. En el discurs de comiat que pronuncia abans de marxar s'encara públicament a aquesta íntima por de perdre la pròpia identitat, que l'obsessionarà sempre: «És tal volta la meva sinceritat, la meva senzillesa i el meu caràcter barbre i independent de qui em despedeixo, al des-

>> *Grup d'artistes gironins al jardí de la muralla de la Mercè. D'esquerra a dreta, Xavier Montsalvatje, Carles Rahola, Eduard Prats, Prudenci Bertrana, Tomàs Sobrequés, Pere Ciurana, 1907.*

Bertrana utilitza Girona com a material literari que representa un aollidor equilibri entre l'alegria naïf de la natura i l'individualisme cruel de la gran ciutat

AJUNTAMENT DE GIRONA. CROD [JORDI S. CARRERA]

>> *Bust en homenatge a Prudenci Bertrana, obra de Ricard Guinó situada a la plaça Catalunya de Girona.*

pedir-me de vosaltres» (discurs reproduït a *El poble català* el 3-10-1912). A partir d'aquest moment s'aferrarà literàriament a aquesta senzillesa i rusticitat com a trets identitaris en l'agitada selva urbana.

Durant els més de trenta anys que viu a Barcelona Bertrana manté el contacte epistolar amb els companys gironins, viatja sovint a Girona i als anys trenta hi torna a exposar, quan reprèn l'afició per la pintura. Sis anys abans de morir, la ciutat li cedeix l'honor que havia esperat en secret tota la vida en fer-lo president dels Jocs Florals que ell mateix havia ajudat a crear a principi de segle. En el discurs, manifesta: «Faci el que faci, succeeixi el que succeeixi, si massa em feu dir, ni que perdés l'enteniment, jo no aconseguiria desempallegar-me d'aquesta cosa indefinible i misteriosa que, de tant respirar l'aire gironí de la meua infantesa, brilla i perdura dintre me».

Bertrana en el record

Prudenci Bertrana mor el 1941 a la trista Barcelona de postguerra, pobre i acompanyat només per la seva esposa. Des de llavors Girona l'ha fet un dels seus escriptors de capçalera i no ha deixat de recordar-lo. Deu anys després de la seva mort, el Círculo Artístico li ret homenatge amb una exposició de pintures, la primera de moltes que li ha brindat la ciutat fins avui. El 1967 la celebració del

centenari del seu naixement desplega múltiples actes, estudis i homenatges que permeten aprofundir en la seva obra i la seva persona, amb una activa participació de la seva filla Aurora. El 1968 s'escull el seu nom per als premis literaris en llengua catalana que es creen per substituir el Premi Immortal Ciudad de Gerona, que no admetia originals escrits en català, un moment històric que té paral·lelismes amb l'impuls dels Jocs Florals en català del llunyà 1902.

Avui, a part de ser present en l'espai urbà —Bertrana dona nom a una plaça, i el bust que en va fer Ricard Guinó presideix la plaça Catalunya—, la cultura gironina cuida, estudia i reinterpreta l'obra de Bertrana, per sort un escriptor no tan oblidat com s'ha comentat a voltes. La Fundació Prudenci Bertrana continua impulsant els premis literaris, amb clar prestigi després de 49 edicions; la Universitat de Girona gaudeix del fons personal de Prudenci i Aurora Bertrana; edicions de la *Ela Geminada* està reeditant amb cura tota la seva prosa i la celebració del cent-cinquanentè aniversari del seu naixement ens aportarà infinitat d'oportunitats per continuar explorant els il·limitats matisos de la seva obra.

Glòria Granell Nogué és llicenciada en filologia catalana i ha publicat diversos estudis sobre Prudenci Bertrana.

Bertrana mor el 1941 a la trista Barcelona de postguerra, pobre i acompanyat només per la seva esposa